

کتاب

از صمد بهرنگی و سادگی ورنندی
و خلاقیت توأمان در آثارش

بیست و نه سال و این همه قصه؟

لادن عظیمی
خبرنگار

بخشی از ادبیات همواره با باورهای کهن گره خورده است. با قصه‌ها و افسانه‌های ملل مختلف، و در مقیاس‌های کوچکتر، افسانه‌های اقوام و شهرهای گوناگون. قصه‌ها و افسانه‌هایی که سینه به سینه نقل شده‌اند و هر که آنها را شنیده‌اند و از نو تعریف کرده چیزی بر آن افزوده است. کسی نمی‌داند اولین بار چه کسی آن قصه‌ها را آفریده است و اصلاً شیرینی این قصه‌ها به همین ندانستن و شناختن خالق آنهاست. قصه‌هایی که بخش مهمی از فرهنگ عامه را در خود گنجانده‌اند و موجب آفرینش مفهومی به نام ادبیات فولکلور شده‌اند.

نویسندگان و پژوهشگران بسیاری در حوزه ادبیات فارسی به بازنویسی و گردآوری داستان‌ها، اشعار، لایه‌ها، افسانه‌های فولکلور پرداخته‌اند. تعدادی از آنان نیز افسانه‌های اقوام مختلف ایرانی را گردآوری و به زبان فارسی بازنویسی کرده‌اند. در این میان نام صمد بهرنگی نامی آشناست. صمد بهرنگی که اصالتی تبریزی داشت و ترک زبان بود؛ یکی از سرشناس‌ترین نویسندگان کودک و نوجوان است. از او علاوه بر داستان، مقاله و ترجمه از ترکی به فارسی و فارسی به ترکی نیز باقی مانده است اما آنچه موجب شهرت اوست نه خود داستان‌هایش به تنهایی بلکه خلاقیت او در شیوه داستان‌پردازی است. داستان‌های صمد بهرنگی را می‌توان به طور کلی به دو دسته تقسیم کرد. آثاری که بازنویسی داستان‌های فولکلور آذربایجان‌اند و بهرنگی با فارسی نویسی و دخل و تصرف در پیرنگ داستان و تغییر حوادث پیش روی قهرمان و وارد کردن مفاهیم و مسائل روز اجتماع به داستان‌ها به بازنویسی و بازآفرینی آن آثار پرداخته است. در این

شب چله سرخ در غزه

فیزیک کوانتوم
در میان نسل کشی!

محمد علی یزدانیار
دبیر گروه کتاب

Mohammadaliyazdanyar@gmail.com

اول: این ماجرای خودم از شب چله را حداقل دو بار به قلم - کیبورد البته! - درآورده‌ام! بار اول سال‌ها پیش و در وبلاگ شخصی‌ام و دومین بار در سال ۱۴۰۰، همین موقع‌ها و در مطبوعه‌ای که زیر سایه ستون همین هفته‌نامه یعنی محمد صادق علیزاده کار می‌کردم، به زیور طبعش آراستم. ماجرا را بسیار دوست دارم. من بچه که بودم فکر می‌کردم دلیل طولانی بودن شب چله این است که زمان در آن کش می‌آید، یعنی من خیلی قبل‌تر از نولان، نولان بودم و در واقع نولان یزدانیار شده است! بر اساس همین اعتقاد پوچ و توخالی تکالیف مدرسه را به کناری می‌گذاشتم تا در آخرین دقیق کش‌آسای شب چله انجامشان بدهم و بعد می‌فهمیدم که نه! این زمان کافی نیست، جالبش اینجاست که عبرت هم نمی‌گرفتم، صرفاً احساس می‌کردم که کش آمدن زمان را درست اندازه نگرفتم و سال بعدی سعی می‌کردم میزان این کش را درست حدس بزنم، بعد از شکست‌های زیاد بود که رفتم و از پدر خدایم بزرگ پرسیدم ماجرا از چه قرار است؟ او هم گفت که بله باباجان! درکل یک دقیقه بیشتر شب است، معنی طولانی بودن این نیست که زمان در این شب خاص کش می‌آید... قول می‌دهم این خاطره را سال بعد هم حتماً بنویسم!

دوم: غزه هنوز بمباران می‌شود، غزه هنوز دغدغه من است و غزه هنوز تنهاست. نورمن فینکلشتاین که دو هفته پیش در موردش نوشتم در یک مصاحبه گفت من بعد از ۴۰ سال تلاش برای غزه عملاً به جایی رسیدم که بی‌خیال ماجرا شدم. عمر زیادی برایم نمانده و هیچ‌کس هم نیست که دلش بخواهد حقیقت را ببیند. او گفت که اگر این جنگ جدید پیش نیامده بود به موضوع غزه بر نمی‌گشت. در دنیایی که تنها «متخصص امور غزه» در جهان به جایی رسیده بود که دست از تلاش برداشت، اهل غزه بودن باید خیلی دردناک باشد، نه؟

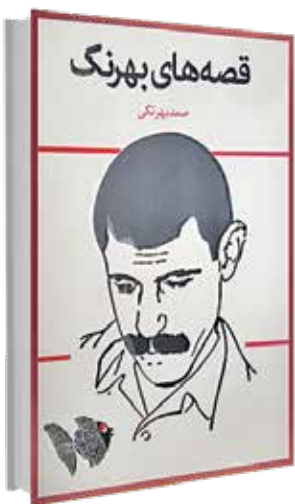

بچه که بودم فکر می‌کردم دلیل طولانی بودن شب چله این است که زمان در آن کش می‌آید، یعنی من خیلی قبل‌تر از نولان، نولان بودم و در واقع نولان یزدانیار شده است! بر اساس همین اعتقاد پوچ و توخالی تکالیف مدرسه را به کناری می‌گذاشتم تا در آخرین دقیق کش‌آسای شب چله انجامشان بدهم

ورود به جهان تاریکی که بعد از عبور از نوجوانی وارد آن می‌شوند آماده کرد. او این دیدگاه را به طور مبسوط در مهمترین کتاب غیرداستانی خود یعنی «کند و کاو در مسائل تربیتی ایران» شرح داده است.

با وجود این دیدگاه و با توجه به ترسیم تیره بختی در آثار بهرنگی، که بحق آیین تمام نمای زیست مردم آن روزگار بوده، شاید به سختی بتوان آثار این نویسنده را مختص کودکان دانست. راستش را بخواهید خود من دلم می‌خواهد دوباره و چند باره قصه‌های صمد را بخوانم اما در اینکه همه آن قصه‌ها را برای کودک مناسب بدانم، مرددم. اما این هرگز اصل ماجرا را تغییر نمی‌دهد. اینکه بهرنگی از مهمترین نویسندگان فولکلور روزگار ماست. او که فقط بیست و نه سال عمر کرد.

با وجود این دیدگاه و با توجه به ترسیم تیره بختی در آثار بهرنگی، که بحق آیین تمام نمای زیست مردم آن روزگار بوده، شاید به سختی بتوان آثار این نویسنده را مختص کودکان دانست. راستش را بخواهید خود من دلم می‌خواهد دوباره و چند باره قصه‌های صمد را بخوانم اما در اینکه همه آن قصه‌ها را برای کودک مناسب بدانم، مرددم

